

УСКЛАДНЕННЯ СЕМАНТИЧНОЇ СТРУКТУРИ ВИСЛОВЛЕНЬ ІЗ ВІДНОШЕННЯМ НОМІНАЦІЇ

У галузі синтаксису посилений інтерес викликають проблеми застосування логічного підходу до вивчення речення, при якому воно розглядається як синтаксична структура, що виражає певний тип відношень. Так, у монографії «Предложение и его смысл» Н.Д. Арутюнова виділяє наступні чотири логіко-граматичні типи: 1) відношення екзистенції або буттєві відношення, 2) відношення ідентифікації або тотожності, 3) відношення номінації або найменування, 4) відношення характеристизації або предикації. Авторка стверджує, що: 1) відношення екзистенції з'єднують концепт та поняття, поняття та матерію, наприклад: *В этой стране есть исплинские змеи; Леших не существует; Снежный человек существует*; 2) відношення ідентифікації встановлюють тотожність об'єкта самому собі (онтологічна тотожність), наприклад: *Афанасий Кузьмич как раз и был тем человеком, который придумал всю эту мистификацию*; 3) відношення номінації надають об'єкту його ім'я, наприклад: *Этого мальчика зовут Коля; Это Коля; Это дерево – сосна*; 4) відношення характеристизації виділяють у певного об'єкта ті або інші ознаки, наприклад: *Море сегодня спокойно; Эта змея огромна*.

Слід зазначити, що семантична структура висловлень з певним типом відношень може ускладнюватися семантичними відношеннями інших типів. Так, аналіз висловлень з відношенням номінації продемонстрував, що на семантику найменування може нашаровуватися відношення характеристизації, що призводить до її ускладнення: [*Посадили його за те, що*] **назвав** суддю **хабарником і пройдою** (П. Качура); [*Лапка згодом зрослася, проте залишився їжачок кульгавим*], **отже і прозвали його** **Кульгавчиком** (С. Мужник).

Ускладнення семантики найменування значеннями характеристизації можна розглянути як прояв синкретизму логіко-граматичних типів. Під терміном «синкретизм» у мовознавстві розуміють сполучення (синтез) диференційних структурних та семантичних ознак одиниць (деяких розрядів слів, значень, речень, членів речень та ін., протиставлених один одному в системі мови. Це й надає підстави для того, щоб уважати нашарування відношення, притаманного одному з логіко-граматичних типів, на семантику іншого як явище синкретизму. Отже, ускладнення семантики досліджуваних висловлень, коли предикат пов'язує суб'єктний та

об'єктні компоненти семантичної структури відношенням номінації, тоді як іменний компонент стає носієм значень характеристизації, є одним із схарактеризованих випадків синкретизму.

Іншим прикладом синкретизму логіко-граматичних типів є ускладнення семантики найменування відношенням тотожності, тобто відношенням, що встановлює тотожність об'єкта самому собі. Формування додаткового відношення тотожності у висловленнях досліджуваного типу супроводжується делексикалізацією предикатних лексем *зватися, називатися, іменуватися*. Унаслідок делексикалізації згадані слова хоча й зберігають семантику найменування, але функціонально наближуються до дієслова-зв'язки *бути*, уживаного у висловленнях із семантикою тотожності, пор: *Моє перше кохання звалося Євгеном Павловичем Гойдалком* (Л. Денисенко) і *Моє перше кохання було Євгеном Павловичем Гойдалком, а також Другий день Великодня називається ще днем Богородиці* (В. Войтович) і *Другий день Великодня є ще днем Богородиці*.

Таким чином, у випадках, коли у висловленнях досліджуваного типу додатково встановлюється тотожність об'єкта найменування самому собі, спостерігаємо ускладнення відношення номінації, а саме нашарування на нього семантики тотожності.

Здійснений аналіз надає підстави для висновку про те, що ускладнення відношення номінації семантичними відношеннями, притаманними іншим логіко-граматичним типам, а саме відношеннями характеристизації й тотожності, відбувається за рахунок здатності іменних компонентів формувати значення характеристизації, а також внаслідок делексикалізації предикатних лексем *зватися, називатися, іменуватися* та поєднання дієслова-зв'язки *бути* з лексемами й з усталеними висловами, що виражають семантику найменування. Такі ускладнення приводять до певних структурних змін у складі висловлень з відношенням номінації: до усунення суб'єкта найменування або наявності значень характеристизації в іменних компонентах цих висловлень.